अध्याय ३२ वा.

श्रीगणेशाय नमः । श्रीसरस्वत्यै नमः । श्रीगुरुभ्यो नमः ।
श्रीकुलदेवतायै नमः । श्रीसीतारामचंद्राभ्यां नमः ।
॥ श्रीसद्गुरुसाईनाथाय नमः ॥

आतां पूर्वाध्यायीं कथन । पावला विजयानंद निर्वाण ॥
बाळकरामही निजानंदलीन । साईचरण संनिध ॥ १ ॥

तैसेच तात्यासाहेब नूलकर । मेघाही निःसीम भक्तप्रवर ॥
उभयतांही अर्पिलें शरीर । दृष्टीसमोर साईच्या ॥ २ ॥

याहून मोठा चमत्कार । व्याघ्रासारिखा प्राणी क्रूर ॥
तयाचाही निधनप्रकार । परिसिला सविस्तर श्रोत्यांनीं ॥ ३ ॥

आतां सांप्रत अध्यायांत । स्वयें बाबांच्या मुखें वर्णित ॥
ऐसा गोड कथितों वृत्तांत । श्रोतयां अत्यंत हितकारी ॥ ४ ॥

असतां एकदां बाबा वनांत । झालें गुरुदर्शन अकल्पित ॥
कैसी गुरूची करणी अद्भुत । परिसा तें चित्त देऊनी ॥ ५ ॥

या कथेची परम नवलाई । वानूं मी पामर किती काई ॥
भक्तिश्रद्धामुक्तिदाई । स्वमुखें साई वदले जी ॥ ६ ॥

तैसेंच एका बाईचें मन । होतां घ्यावें बाबांचें दर्शन ॥
वसावें तेथें दिवस तीन । रहावें निरशन व्रतस्थ ॥ ७ ॥

कैसा तियेसीं आणिला प्रसंग । कैसा करविला निर्धारभंग ॥
कैशा पुरणपोळिया सुरंग । करविल्या खमंग तिजकरवीं ॥ ८ ॥
पोळ्या केवळ नाहीं करविल्या । यथेच्छ तिजकरवीं खावविल्या ॥
परकार्यार्थ देह झिजविल्या । सार्थकीं लाविल्या हें श्रेय ॥ ९ ॥
यांतची आहे परम कल्याण । उपासाहून अनेक गुण ॥
कैसें तिजला दिलें ठसवून । कधींही विस्मरण न घडेसें ॥ १० ॥
तैसेंच जया परमार्थीं आवड । कैसा करावा अभ्यास दृढ ॥
करावें कैसें साहस अवघड । साधाया जोड नित्याची ॥ ११ ॥
ये अर्थींचा कथानुक्रम । अमृताहूनही गोड परम ॥
श्रोतयां उपजेल भक्तिप्रेम । दुःखाचा उपरम होईल ॥ १२ ॥
आतां येथोनि कथा गोड । श्रवणार्थियांचें पुरेल कोड ॥
वक्त्यां श्रोतयां स्वानंदजोड । पुरेल होड श्रवणाचें ॥ १३ ॥
प्रेमभरित अलौलिक । वदवितील साईकथानक ॥
मज पामरा मूर्खा देख । लिहितांही कौतुक पदोपदीं ॥ १४ ॥
जेवीं गंगादर्शनें पाप । अथवा चंद्राच्या दर्शनें ताप ॥
तेवीं साईःमुखींचे आलाप । पाप-संताप-हारक ॥ १५ ॥
आतां आपण श्रोतेजन । करा श्रवणार्थीं सादर मन ॥
महाराज साईःमुखींचें वचन । निजगुरूदर्शनकारक ॥ १६ ॥
जरी वेदवेदांग अध्ययन । केलें श्रुतिशास्त्र पारायण ॥
गुरूकृपेवीण नाहीं ज्ञान । इतर तो शीण केवळ ॥ १७ ॥
अव्यक्तादि स्थावरांत । हा संसारवृक्ष अति विस्तृत ॥
जन्ममरण शोकाकुलित । दृष्टजात नाशिवंत ॥ १८ ॥
छेद आणि नाशयुक्त । म्हणोनि यातें वृक्ष वदत ॥
तो हा अव्यक्त स्थावरांत । वृक्षोपमित संसार ॥ १९ ॥

तो हा दृष्ट नष्टस्वरूप । ऊर्ध्वमूळ संसार विटप ॥
जयाचा अपार शाखाव्याप । नाकळे अत्यल्प ही कवणा ॥ २० ॥
क्षणामागें क्षण लोटे । तैसा हा पसरे फुटती फाटे ॥
कधीं दुरून रमणीय वाटे । आलिंगितां कांटे सर्वांगीं ॥ २१ ॥
कदलीस्तंभसम निःसार । जैसें मृगजल वा गंधर्वनगर ॥
तृष्णाजलें बद्धपरिकर । ऐसा हा तरुवर साजिरा ॥ २२ ॥
अविद्या काम कर्मोद्भव । अव्यक्त बीजामाजो प्रभव ॥
जो प्रतिक्षण अन्यथा स्वभाव । असतां अभावात्मक स्वयें ॥ २३ ॥
अनर्थात्मक हा ठायींचा । अविद्येपोटीं जन्म याचा ॥
ईषणातृष्णादि पाणियाचा । सांठा तयाच्या सभोंवतीं ॥ २४ ॥
धनधान्य पुत्रदारा । परिग्रहाचा जया पसारा ॥
देहबुद्धीमुळें या थारा । तया आधारा तो वर्ते ॥ २५ ॥
अनंत प्राणी लिंगभेद । हेच जया वृक्षाचे स्कंध ॥
कर्मवासनादि पारंब्या निर्बंध । तेणें हा सबंध फोफावे ॥ २६ ॥
श्रुतिस्मृत्यादि पत्रीं जो भरला । शब्दस्पर्शादि पल्लवीं तरतरला ॥
यज्ञदान क्रियाकुसुमीं डवरला । रसरसला जो द्वंद्वरसीं ॥ २७ ॥
अंत नाहीं याचिये फळां । उपजीविकाभूत हा सकळां ॥
भूर्भुवादि लोक हा सगळा । ययावेगळा राहीना ॥ २८ ॥
कधीं नृत्य गीत वादन । कधीं क्रीडा हास्य रुदन ॥
ऐसा हा अश्वत्थ सनातन । अधोवदन सर्वदा ॥ २९ ॥
शबल ब्रम्हीं आविर्भाव । असंग शस्त्रें जयातें अभाव ॥
शुद्धमूलाधार जो सद्भाव । ज्योतिस्वभाव तो जाणा ॥ ३० ॥
तें ब्रम्हसत्य सर्वाधार । जग हें मिथ्या स्वप्नाकार ॥
जया न आद्यंत निर्धार । मध्येंच वसणार कैसें तें ॥ ३१ ॥

यदर्थ परिश्रम करिती विरक्त । संत संतत जेथें अनुरक्त ॥
मुमुक्षूंचें जे अपेक्षित । जें अभीप्सित साधकां ॥ ३२ ॥
असेल इच्छा तें ठायीं पडावें । तेणें संतासीं शरण रिघावें ॥
मग ते वदतील तें तें ऐकावें । समूळ वर्जावें कुतर्का ॥ ३३ ॥
बांधूनियां मनाची मोट । करूनि बुद्धीचा कडेलोट ।
होऊनियां निःसंग निफट । लक्षावें नीट गुरूचरणां ॥ ३४ ॥
कुतर्कांचा करा झाडा । ना तों करितील मार्गांत झगडा ॥
अभिमान पायातळीं रगडा । तरिच पैलतडा पावाल ॥ ३५ ॥
ये अर्थींची गोड आख्यायिका । बाबा स्वयें वदले ती ऐका ॥
सेवितां गुरुवचन पीयूखा । परम हरिखा पावाल ॥ ३६ ॥
एकदां आम्ही चौघेजण । वाचूनि पोथीपुस्तक पुराण ॥
करूं लागलों ब्रह्मनिरूपण । ज्ञानसंपन्न होऊनि ॥ ३७ ॥
'उद्धरेदात्मनात्मानं' । हें गीतेचें घेऊनि वचन ॥
अयुक्त सर्वथैव परावलंबन । ऐसें प्रवचन एक करी ॥ ३८ ॥
तया प्रत्युत्तर करी अन्य । मन स्वाधीन तोचि धन्य ॥
असावें संकल्प-विकल्प-शून्य । कांहीं न आपणाविण जगीं ॥ ३९ ॥
अनित्य सर्व सविकार । नित्य एक निर्विकार ॥
म्हणोनि नित्यानित्य विचार । करा निरंतर तिजा वदे ॥ ४० ॥
चवथ्या नावडे पुस्तकी ज्ञान । करूं आदरीं विहिताचरण ॥
कायावाचा पंचप्राण । करी समर्पण गुरूचरणीं ॥ ४१ ॥
गुरू परमात्मा चराचर । भरला असे सबाह्याभ्यंतर ॥
ऐसा व्हावया निज निर्धार ॥ निष्ठा अपार आवश्यक ॥ ४२ ॥
अनागमज्ञ केवळ तार्किक । वादोन्मुख आणि चिकित्सक ॥
तयां स्वप्नींही ज्ञान सम्यक । शुद्ध भाविक पाहिजे ॥ ४३ ॥

ऐसे आम्ही चौघे सुबद्ध । निघालों लावं कांहीं शोध ॥
स्वबुद्धीनेंच व्हावा तो बोध । स्वतंत्र निर्बंधमानसें ॥ ४४ ॥

ऐसी इच्छा तिघांच्या अंतरीं । वनीं विचरतां स्वच्छंद परी ॥
भेटला मार्गात एक वणजारी । प्रश्न तो करी आम्हांतें ॥ ४५ ॥

ऊन पडलें आहे प्रखर । प्रयाण किमर्थ आणि कुठवर ॥
चाललों तयास केलें प्रत्युत्तर । वनवनांतर धुंडाया ॥ ४६ ॥

पुसे आम्हास तो वणजारी । शोध कशाचा लावितां तरी ॥
आम्ही वदते जाहलों उत्तरीं । गुप्तार्थीं न बरी परिस्फुटता ॥ ४७ ॥

पाहुनी तयांची धांवाधांव । वणजारीयाचा कळवळला जीव ॥
म्हणे वन दुर्गम नकळतां ठाव । स्वेच्छास्वभाव विचरूं नये ॥ ४८ ॥

रानींवनीं हिंडावयास । सवें घ्यावें वाटाडियास ॥
भर दुपारीं ऐसें साहस । करितां आयास किमर्थ ॥ ४९ ॥

नका सांगू गुप्तार्थ परी । बसा खा भाकर तुकडा तरी ॥
पाणी प्या जा तदनंतरी । राखा सबूरी अंतरीं ॥ ५० ॥

आला जरी इतुका काकुळती । आम्ही तैसेंच निघालों पुढती ॥
धिःकारिली तयाची विनंती । थकलों कीं अतीव मार्गांत ॥ ५१ ॥

आम्ही अवघेच बुद्धिमान । काढूं अपुला मार्ग शोधून ॥
वाटाडियाचें काय प्रयोजन । होता कीं अभिमान हा पोटीं ॥ ५२ ॥

परी तें रान अति विस्तीर्ण । विशालतुंग विटपीं विकीर्ण ॥
रिघे न जेथें सूर्यकिरण । मार्गक्रमण कैं तेथें ॥ ५३ ॥

होऊनियां दिशाभूल । भ्रमलों इतस्ततः निर्फल ॥
थोर दैवाचे तेणेंच हें स्थळ । मागुती निश्चल पावलों ॥ ५४ ॥

---

१ लावण्यासाठीं. २ वृक्षांहीं.

दैवें लाविलें आल्या वाटे । पुनश्च पूर्वील वणजारी भेटे ॥
म्हणे भरलां वाटतें अव्हांटें । चातुर्य आटे बुद्धीचें ॥ ५५ ॥

कार्य सान अथवा मोठें । मार्ग दावाया लागे बोटें ॥
शोध न लागे रित्या पोटें । बुद्धीचे फाटे अफाट ॥ ५६ ॥

असल्यावीण ईश्वरी घाट । मार्गीं होई न कोणाची गांठ ॥
देऊं नये अन्नासी पाठ । वाढिलें ताट डावलूं नये ॥ ५७ ॥

भाकरतुकडा देई कोण । घे खा म्हणे तयाचें वचन ॥
मानावा पूर्ण शुभशकुन । कार्य निर्विघ्नकारक ॥ ५८ ॥

करा आतां अल्पाहार । धरा चित्तीं किंचित धीर ॥
परी त्यां रुचेना हा सुविचार । पुनश्च निराहार निघाले ॥ ५९ ॥

न लावितां शोध कांहीं । अन्नसेवन करणें नाहीं ॥
ऐसें वदून मग ते पाही । दुराग्रहीं नाडले ॥ ६० ॥

मज लागली होती भूक । तृषेनें कोरड कंठास सोक ॥
वणजारियाचेंही प्रेम अलौलिक । वाटलें कवतुक तयाचें ॥ ६१ ॥

आम्ही विद्वान मोठे पढिक । दयामाया नाहीं ठाउक ॥
उष्ट्या हातें असतां धनिक । हांकिला न कांक एकानें ॥ ६२ ॥

हा तो अविद्वान अनधिकारी । नीच वर्ण ज्ञात वणजारी ॥
परि स्वाभाविक प्रेम अंतरीं । भाजी भाकर खा म्हणे ॥ ६३ ॥

ऐसें लाभावीण प्रेम । करी जो तोच सुबुद्ध परम ॥
तयाचा आदर हाची अप्रतिम । विद्योपक्रम वाटला ॥ ६४ ॥

म्हणोनियां आदरपूर्वक । वणजारियानें दिधलेला एक ॥
चतकोर खावोनि प्यालों मी उदक । तों काय कौतुक वर्तलें ॥६५ ॥

१ आडमार्गाला. २ ढकलून देऊं नये. ३ कावळा.

गुरुरान आले अकल्पित । म्हणती वादावादी किमर्थ ॥
मग निवेदिला इत्थंभूत । वर्तला वृत्तांत तयांस ॥ ६६ ॥

येतां काय मजसमेत । लावूनि देतों शोध त्वरित ॥
परी जो आदरिल मद्वचनार्थ । तयाचाच स्वार्थ फळेल ॥ ६७ ॥

इतरांनीं तें नाहीं मानिलें । परी म्यां शिरसा मान्य केलें ॥
इतर सर्व निघून गेले । मग मज घेतलें गुरुरायें ॥ ६८ ॥

नेलें एका विहिरीवर । दोन्ही पायांस बांधिला दोर ॥
वरती पाय खालतीं शिर । पाण्याबरोबर सोडिला ॥ ६९ ॥

पाण्यास पोहोंचू नयेत हात । पाणीही जाऊं नये मुखांत ॥
ऐसें मज अलगत लोंबत । सोडिलें विहिरींत गुरुरायें ॥ ७० ॥

झाड होतें कांठीं एक । तयास दोरीचें दुसरें टोंक ॥
बांधून गेले गुरूराय निःशंक । कोणा न ठाऊक कोठें तें ॥ ७१ ॥

घटका गेल्या दहा बारा । परतले मग ते माघारा ॥
काढोनि बाहेर मज झरझरा । पुसलें कीं बरा आहेस तूं ॥ ७२ ॥

मग म्यां दिधलें प्रत्युत्तर । होतों अत्यंत आनंदनिर्भर ॥
भोगिलें जें सौख्य अपार । तें काय पामर मी वानूं ॥ ७३ ॥

परिसतां हें माझें वचन । जाहले गुरुराय सुखसंपन्न ॥
निजहस्त अंगावरी फिरवून । जवळी रहावून घेतलें ॥ ७४ ॥

सांगतां येती प्रेमाचे उमाळे । मग मज नेलें गुरुनें शाळे ॥
पक्षिणी पिलियां पांखी कवळे । मजलागीं कळवळे ते रीतीं ॥ ७५ ॥

काय गोड गुरूची शाळा । सुटला जनक जननीचा लळा ॥
तुटली मोह ममतेची शृंखळा ॥ लाधलों अवलीळा मुक्तता ॥ ७६ ॥

सुटला दुराशापाश सगळा । भंगली प्रवृत्ति-प्रतिबंध-अर्गळा ॥
वाटे या गुरूच्या गळ्यांतचि गळा । घालूनि त्या डोळां वसवावें ॥७७॥

तयाचें प्रतिबिंब नसतां डोळां। तो काय शुद्ध मांसाचा गोळा ॥
अथवा त्याहून बरा मी आंधळा। ऐसी ही शाळा मज झाली ॥७८॥

लागतां या शाळेस पाय। कोण हतभागी माघारा जाय॥
माझें घरदार बापमाय। सर्वचि गुरुराय जाहले ॥ ७९ ॥

इतर इंद्रिये सहितमना। सोडुनियां निजस्थाना ॥
ठेलीं येऊनि एका नयना। ध्यानावधानाकारणें ॥ ८० ॥

गुरु एकदृष्टीचें ध्यान। इतर सर्व गुरुसमान ॥
नाहीं गुरुविण दुजें आन। अनन्य अवधान या नांव ॥ ८१ ॥

करितां गुरुस्वरूपध्यान। कुंठित होय बुद्धिमन ॥
म्हणोनि शेवटीं करावें नमन। निःशब्द मौन धरोनियां ॥ ८२ ॥

नातो ज्ञानार्थ गुरु करावे। शून्य सदुपदेशाच्या नांवें ॥
दक्षिणा देतां वित्ता मुकावें। अनुतापा पावावें परिणामीं ॥ ८३ ॥

गुह्य ज्ञानाची केवळ चावटी। मिरवे प्रांजळपणाची दिवटी ॥
पाजिली दंभें जया बाळगुटी। देईल शेवटीं तो काय ॥ ८४ ॥

बाह्यात्कारीं मोठा सोंवळा। अंतर्यामीं नाहीं कोंवळा ॥
प्रतीतीच्या नांवें आंवळा। तयाची शाळा निकामीं ॥ ८५ ॥

जेथें शब्दज्ञानाला ऊत। ब्रह्मज्ञानाचीं नाहीं प्रचीत ॥
स्वमुखें गुरु निज गरिमा गात। शिष्या निजहित तें कैचें ॥ ८६ ॥

जयाचा बोल झोंबेना वर्मीं। साक्षी न पटे अंतर्यामीं ॥
तयाचें गुरुत्व काय कामीं। व्यर्थ रिकामीं वटवट ती ॥ ८७ ॥

असो ऐसी दिधली सेवा। दाविला मज ज्ञानाचा ठेवा ॥
लागला न मज शोध करावा। अर्थ गिंवसावा किंचितही ॥ ८८ ॥

अर्थजात स्वयें प्रगटलें। अप्रयासीं हातीं चढलें ॥
गुरुकृपेचें ऐसें केलें। शोधणें ठेलें ठायींच ॥ ८९ ॥

खालीं डोकें वरती पाय । टांगी उफराटें जैं गुरुराय ॥
तैं मज आनंद कैसा होय । समर्थ गुरुमाय जाणाया ॥ ९० ॥

संतां घरची उलटीच खूण । हें तों अनुभवजन्य ज्ञान ॥
एथें निष्ठाच एक प्रमाण । एक साधन गुरुकृपा ॥ ९१ ॥

कर्मठास विधिनिषेधपण । ज्ञानीयातें ज्ञानाभिमान ॥
योगियातें दंभाचा शीण । विश्वासाविण चालेना ॥ ९२ ॥

पंडितांचे गर्वांध[1] डोळे । अभिमानाचे प्रत्यक्ष पुतळे ॥
ज्ञानीया पाहून तयास पळे । संगें न मैळे तयाच्या ॥ ९३ ॥

ज्ञानी वदे माझियावीण । देव तरी दुसरा कोण ॥
मी तों स्वयेंच ज्ञानसंपन्न । चिद्घन परिपूर्ण तो मीच ॥ ९४ ॥

भक्त स्वकीय भक्तिभावीं । ज्ञानाची ती प्रौढी न मिरवी ॥
तनुमनधनेंसी स्वामीसीं गोंवी । स्वामीस निरवी सर्वस्व ॥ ९५ ॥

ही एक माझी कर्तबगारी । ही मत्सामर्थ्याची थोरी ॥
ही मद्बुद्धिवैभवाची उजरी । नसे ही फुंजरी[2] तयातें ॥ ९६ ॥

जें जें घडे तें देव घडवी । तोच उतरवी तोच चढवी ॥
तोच लढे अथवा लढवी । कर्ता करवी तो एक ॥ ९७ ॥

कर्तृत्व ठेवून स्वामीचे माथां । स्वयें स्वीकारी अति नम्रता ॥
भक्ता सदैव देवतंत्रता[3] । नाहीं स्वतंत्रता तयातें ॥ ९८ ॥

असो हे जे चौघे प्रबुद्ध । करीत होते कशाचा शोध ॥
हें तो येथवर राहिलें मुग्ध । परिसावा उद्बोध[4] तयाचा ॥ ९९ ॥

हे सर्व कर्मठघनापाठी । विद्वत्तेची घमेंडी पोटीं ॥
करितां शब्दज्ञानाची चावटी । निघाली गोठी देवाची ॥ १०० ॥

---

१ प्रभाव. २ फुगारा, ताठा. ३ देवाधीनपणा. ४ खुलासा, स्पष्टीकरण

निजज्ञानाचिया नेटेपाटें । देव कैसा कोठें राहटे ॥
आपणा कैसा कवण्या वाटे । युक्तीनें भेटे हा हेत ॥ १०१ ॥
प्रबुद्धांमाजी श्रीसाई एक । मूर्तिमंत वैराग्यविवेक ॥
परब्रह्म स्वयें देख । तें कां हा अविवेक आलंबिती ॥ १०२ ॥
ऐसी श्रोते घेतील आशंका । तरीं हा लोकसंग्रह देखा ॥
साईसमर्था भक्तोद्धारका । हीनत्व हें कां आणील ॥ १०३ ॥
स्वयें आपण असतां अवतारी । वंद्य मानूनिया वणजारी ॥
अन्नब्रह्म निज निर्धारी । सेवूनि थोरी गाइली ॥ १०४ ॥
तेंसेंच तया जो अवमानी । तयाची कैसी होते हानी ॥
गाइली ही प्रबुद्धांची काहणी । कोणी न ज्ञानी गुरुविण ॥ १०५ ॥
मातृपित्राचार्यानुशासन । यांवीण अशक्य धर्मज्ञान ॥
तेंही सर्व अध्ययनाधीन । विना अनुष्ठान तें व्यर्थ ॥ १०६ ॥
संपादूं लागे आशिर्वचन । होई मातृवान पितृवान ॥
आणिक होई आचार्यवान । श्रुतिवचन विश्रुत हें ॥ १०७ ॥
या त्रयीचें जें अनुसंधान । अथवा ईज्याध्ययनदान ॥
जन्म मृत्यूचें व्हावया उल्लंघन । परम साधन हें एक ॥१०८॥
हीं सर्व चित्तशुद्धीचीं साधनें । यावीण आत्मवस्तूचें नाणें ॥
हातीं न चढे ऐसें तें जिणें । व्यर्थ येणें जन्मास ॥ १०९ ॥
शरीर इंद्रिय आणि मन । बुद्धीही नेणे करूं आकलन ॥
ऐसें जें आत्मस्वरूप गहन । तयाचें दर्शन गुरुकृपें ॥ ११० ॥
जेथें प्रत्यक्ष वा अनुमान । उभय प्रमाणें अप्रमाण ॥
तया करतलगत आमलका[1] समान । कोण गुरुवीण दावील ॥१११॥
धर्म अर्थ तिसरा काम । प्राप्त होतील करितां श्रम ॥
परी चवथा पुरुषार्थ परम । गुरुविण श्रम सर्वथा ॥ ११२ ॥

---

१ आंवळा.

या शिर्डीं संताचिया दरबारा । जोशीही येती देती मुजरा ॥
सांगती नरदेहाचा होरा । भविष्य थोरां मोठ्यांस ॥ ११३ ॥

धन-धान्य वैभव भोगी । राजे रजवाडे आणि जोगी ॥
तडी तापडी रागी विरागी । दर्शनालागीं उत्कंठित ॥ ११४ ॥

जपी तपी व्रती संन्यासी । यात्रेकरू क्षेत्रनिवासी ॥
गायक नर्तक परिवारेसी । येत शिर्डीसी दर्शना ॥ ११५ ॥

महारही येई जोहारा । या श्रीसाईचिया दरबारा ॥
म्हणे हाचि एक माय बाप खरा । चुकविल येरझारा जन्माच्या ॥११६॥

आत्मलिंग जयाचे गळां । विभूति फांसिली जयाचे भाळा ॥
जयाचा कोरान्न भिक्षेवर डोळा । पहावा सोहळा जंगमाचा ॥ ११७ ॥

मानभाव गारोडी येती । गोंधळी प्रेमें गोंधळ घालिती ॥
भवानीचा जोगवा मागती । अति प्रीती बाबांसी ॥ ११८ ॥

अंध पंगू कानफाटे । जोगी नानक भाट दिवटे ॥
समर्थ साईच्यां भक्तिपेठे । धांवती मोठे प्रेमानें ॥ ११९ ॥

डुगडुगे सरोदे पांगूळ । कोल्हाटिणीही करिती खेळ ॥
तेथेंच हा वणजारी प्रेमळ । आला कीं वेळ साधुनी ॥ १२० ॥

धन्य धन्य साईची आकृती । वैराग्याची ओतीव मूर्ती ॥
निर्विषय निःसंग निस्वार्थी । भक्त भावार्थी अनुपम्य ॥ १२१ ॥

असो आतां पूर्वानुसंधान । मुख्य कथेचा धागा धरून ॥
सुरू करूं कीं आख्यान । श्रोतीं अवधान देईजे ॥ १२२ ॥

बाबा न स्वयें उपासी राहत । कोणासही न राहूं देत ॥
उपोषिताचें न स्वस्थ चित्त । कैंचा परमार्थ तयाचा ॥ १२३ ॥

देव न लाधे रित्या पोटीं । आधीं आत्म्याची करा संतुष्टी ॥
या उपदेशाची आणिक गोष्टी । श्रोतयांसाठीं निवेदितों ॥ १२४ ॥

भुकेनें ऐन दुपारचे वक्तीं । खालची माती जैं होते वरती ॥
अन्नब्रह्मपदाभिव्यक्ति । उपजते वृत्तीस चित्ताच्या ॥ १२५ ॥

अति दुर्धर ऐसी वेळा । तोंडीं न देतां अन्नाचा गोळा ॥
हीनदीन इंद्रियमेळा । विसरे निजकळा सर्वस्वी ॥ १२६ ॥

पोटीं नसतां अन्नाचा ओलावा । देव कवण्या डोळां पहावा ॥
कवण्या वाचे महिमा वर्णावा । कर्णें परिसावा तो कवण्या ॥१२७॥

सारांष सकल इंद्रियां शक्ती । तरीच घडे देवाची भक्ती ॥
जरी अन्नावीण क्षीणत्वा येती । तरी त्यां न गती परमार्थीं ॥ १२८ ॥

अति भोजन तेंही न हितकर । मितभोजन खरें सुखकर ॥
उपवास अतिरेक भयंकर । असुख निरंतर भोगवी ॥ १२९ ॥

एकदां एक बाई शिर्डीस । पत्र घेऊन केळकरांस[1] ॥
आली साईचे दर्शनास । परम उल्लास मानसीं ॥ १३० ॥

महाराजांचे पायापाशीं । बसावें तीन दिवस उपवासी ॥
बाईनें निर्धारिलें मानसीं । तिचें तिजपाशींच राहिलें ॥ १३१ ॥

बाबांच्या नित्य क्रमानुसार । परमार्थाचा करितां विचार ॥
आधीं कंबरेस बांधावी भाकर । बाईचा निर्धार उफराटा ॥ १३२ ॥

जया मनीं देव गिंवसावा । भाकर तुकडा आधीं खावा ॥
असल्यावीण समाधान जीवा । कैसेंनी देवा उमगावें ॥ १३३ ॥

भुकेल्या पोटीं देव सांपडे । हें तो कल्पांतींही न घडे ॥
उपास तापास यांचें सांकडें । चालेना इकडे साईसी ॥ १३४ ॥

अंतर्साक्षी महाराजांसी ॥ होतेंच हें ठावें पूर्वील दिवसीं ॥
आधींच दादा केळकरापाशीं । होतें कीं भाषित झालेलें ॥ १३५ ॥

---

१. कै० वा० दामोदर वामन ऊर्फ दादा केळकरांस

आतां या शिमग्याच्या सणाशीं । राहतील का माझीं पोरें उपाशी
कसा मी राहूं देईन त्यांसीं । मग मी कशासीं पाहिजे ॥ १३६ ॥
साईमुखावाटें बाहेर । पडलें नाहींत जों हे उद्गार ॥
तोंच दुसरे दिवशीं तयार । पातली शिरडीवर ही बाई ॥ १३७ ॥
उपनांव बाईचें गोखले । उक्त प्रकारें मनीं निर्धारिलें ॥
दादांच्या येथेंच गाठोडें लाविलें । पत्र दिधलें तयांस ॥ १३८ ॥
कानीटकर काशीबाई । आप्तसंबंधें पत्र देई ॥
विनवी दादांस लावाया सोई । दर्शनार्थ साईबाबांच्या ॥ १३९ ॥
बाई शिरडीस येऊन पातल्या । तात्काळ बाबांच्या दर्शना गेल्या ॥
दर्शन होऊन क्षणभर बसल्या । तोंच तयांस उपदेश ॥ १४० ॥
कोणाचें काय अंतर्गत । साईनाथ जाणे समस्त ॥
ऐसें न कांहीं भूमंडळांत । नसे जें अवगत तयांस ॥ १४१ ॥
'अन्नमन्नाद'[1] विष्णुस्वरूप । उपास तापास आणि निर्लेप ॥
निराहार आणि निरांप[2]। किमर्थ हा व्याप वाउगा ॥ १४२ ॥
काय अवश्यकता आपुल्याला । उपास तापास करावयाला ॥
बाबा आपण होऊन तियेला । ऐसिया बोला बोलले ॥ १४३ ॥
जा त्या दादाभटाचे घरीं । खुशाल पुरणाच्या पोळ्या करी ॥
तयाच्या[3] पोरांबाळांस चारी । स्वयेंहि पोट भरी तूं खाई ॥ १४४ ॥
नवल तो शिमग्यासारिखा सण । बाई येण्याचा योगही विलक्षण ॥
दादांचें कुटुंबही तत्क्षण । अस्पर्श होऊन बसलेलें ॥ १४५ ॥
विराली उपोषणाची उकळी । स्वयंपाकाची आली पाळी ॥
मग तीं परम प्रेम समेळीं । आज्ञा पाळीं बाबांची ॥ १४६ ॥

---

१ अन्न आणि अन्न खाणारा २ पाणी न पितां राहणारा
३ दादा केळकरांचे.

चरण बाबांचे अभिवंदून । दादांचिया घरीं जाऊन ॥
पुरणपोळीचें जेवण करून । सर्वांस वाढून जेवली ॥ १४७ ॥

काय आख्यायिका ही सुंदर । काय अंतर्गत अर्थोपसंहार ॥
व्हावें ऐसें गुरुवचनीं स्थीर । नाहीं मग उशीर उद्धारा ॥ १४८ ॥

ऐशीच एक आणिक कथा । आठवली होती साई समर्था ॥
कथिली प्रेमें भक्तांस समस्तां । सादर श्रोतां परिसिजे ॥ १४९ ॥

जया मनीं परमार्थीं आस । तयानें केले पाहिजे सायास ॥
करूं लागे दृढ अभ्यास । व्हावें साहसही स्वल्प ॥ १५० ॥

ऐसें हें सत्कथामृत चरणतीर्थ । सेवावें नित्य कल्याणार्थ ॥
होतां संतचरणीं विनीत । होईल पुनीत अंतर ॥ १५१ ॥

एकदां मी लहान असतां । फडका बांधोन पोटाभोंवता ॥
धंदा मिळावा निर्वाहापुरता । आणूनि चित्ता निघालों ॥ १५२ ॥

चालतां चालतां बीडगांवा । आलों तेथें घेतला विसावा ॥
फकीराचा माझ्या न्याराच कावा । आनंद जीवा वाटला ॥ १५३ ॥

तिकडे मिळालें जरीचें काम । मीही खपलों अविश्रम ॥
फळले ते माझे सकळ श्रम । पहा पराक्रम फकीराचा ॥ १५४ ॥

माझ्या आधींच लाविलेले । हुषार हुषार नावाजलेले ॥
चार पोरांहीं ही काम केलें । तेही मापिलें ते समयीं ॥ १५५ ॥

एकानें पन्नास रुपयांचें केलें । शंभराचें दुजियाचें झालें ॥
तिजियाचें दीडशांचें भरलें । माझें सर्वांहूनी द्विगुणीत ॥ १५६ ॥

पाहुनियां माझी हुषारी । धनी बहु आनंदला अंतरीं ॥
बहुतांपरी मज गौरव करी । प्रेम भारी मजवरी ॥ १५७ ॥

---

१ निराळाच २ मतलब, संकल्प

मज तयानें पोषाख दिधला । डोईस पागोटें अंगावर शेला ॥
परी मी तो बांधून ठेविला । जैसा दिधला तैसाच ॥ १५८ ॥

कोणाचें देणें कोणास पुरतें । कितीही द्यावें सदा अपुरतें ॥
माझें सरकार जें देऊं सरतें । न सरतें तें कल्पांतीं ॥ १५९ ॥

देणें एक माझ्या सरकारचें । तयासी तुळे काय तें इतरांचें ॥
अमर्यादास मर्यादेचें । भूषण कैचें असावें ॥ १६० ॥

माझें सरकार न्या न्या वदे । मजलाच जो तो म्हणे दे दे ॥
कोणी न माझ्या बोलासीं लक्ष दे । एकही सुधें ऐकेना ॥ १६१ ॥

उतून चालिला आहे खजिना । एकही कोणी गाड्या आणिना ॥
खणा म्हणतां कोणीही खणीना । प्रयत्न कोणा करवेना ॥ १६२ ॥

मी म्हणे तो पैका खणावा । गाड्यावारीं लुटून न्यावा ॥
खरा माईचा पूत असावा । तेणेंच भरावा भांडार ॥ १६३ ॥

आमुची तरी काय गती । मातीची होऊन जाईल माती ॥
वारा जाईल वाऱ्याच्या संगती । येईना मागुती हा वेळ ॥ १६४ ॥

असो माझिया फकिराची कळा । माझिया भगवानाची लीळा ॥
माझिया सरकाराचा ताळा । लयी निराळा न्याराच ॥ १६५ ॥

मीही कधींच कोठें जातों । कोण्याही ठायीं जाऊन बसतों ॥
परी हा जीव मायेंत घोटाळतो । गोते खातो अनिवार ॥ १६६ ॥

माया आहे फार कठिण । तिणें केलों मी हीन दीन ॥
माझिया माणसांची रात्रंदिन । घोंकणी करून असतों मी ॥ १६७ ॥

जो जो जैसें जैसें करील । तो तो तैसें तैसें भरील ॥
ध्यानांत ठेवी जो माझे बोल । सौख्य अमोल पावेल तो ॥ १६८ ॥

---

१ परमेश्वर. २ देऊं लागतें. ३ संपत नाहीं.

हेमाड साईसीं शरण । अपूर्व हें कथा निरूपण ॥
साईच स्वयें करी जें आपण । माझें मीपण फिकें तें ॥ १६९ ॥

तोच या कथेचा निवेदिता । तोच वाचिता तोच परिसता ॥
तोच लिहिता आणि लिहविता । अर्थबोधकताही तोच ॥ १७० ॥

साईच स्वयें नटे ही कथा । तोच इये कथेची रुचिरता ॥
तोच होई श्रोता वक्ता । स्वानंदभोक्ताही तोच ॥ १७१ ॥

मग ऐसिया श्रवणाची गोडी । ही काय थोडी परमार्थ जोडी ॥
भक्त सभाग्य जे हे सुख परवडी । आनंद निरवडी भोगिती ॥१७२॥

आतां पुढील अध्यायाचें सार । साईच्या उदीचा महिमा अपार ॥
श्रोते सज्जन पसरितों पदर । होऊनि सादर परिसावा ॥ १७३ ॥

हेमाड वदे अति विनीतता । कृपा उपजली साई समर्था ॥
त्यांनींच वदविलें निजसच्चरिता । कथा रसभरिता अपूर्व ॥१७४॥

इति श्री संतसज्जनप्रेरिते । भक्त हेमाडपंतविरचिते ॥
श्रीसाईसमर्थसच्चरिते । गुरुमहिमा वर्णनं नाम
द्वात्रिंशत्तमोध्यायः संपूर्णः ॥

॥ श्री सद्गुरु साईनाथार्पणमस्तु । शुभं भवतु ॥